ROLUL ACTIVITĂȚII ANCHETATORILOR JUDICIARI ȘI EXECUTORILOR JUDICIARI ÎN IMPLEMENTAREA REFORMEI JUDECĂTOREȘTI ÎN BASARABIA (a II-a jumătate a sec. XIX)

Oxana CHISARI-LUNGU,
doctor în drept, lector universitar (USM)

Pe parcursul realizării reformei judecătorești în Basarabia au fost depistate lacune nu doar în cadrul activității organelor judecătorești, ci și în etapa premergătoare procesului penal sau în etapa de executare a hotărârilor judecătorești. În acest context, considerăm bine-venită instituirea a astfel de funcții, cum ar fi: anchetatorii judiciari și executorii judiciari.

Cuvinte-cheie: anchetator judiciar; judecător de instrucție; executor judiciar; probe; poliție; urmărire penală; judecător; bănuit; organizare judecătorească.

* * *

During judicial reform in Bessarabia gaps were found not only in the work of judicial bodies but also at pre-trial stage of criminal or enforcement of judgments. In this context, we would welcome the establishment of such functions, such as investigators and court bailiffs.

Keywords: judicial investigator; judge; judicial executor; evidence; police; prosecution; judge; suspect; judicial organization.

În timpul pregătirii reformei judecătorești, Imperiul Rus a manifestat o atenție deosebită etapei premergătoare procesului penal, și anume, etapei ce ținea de colectarea probelor. În acest context, în martie 1859 a fost formată o comisie specială, condusă de D. A. Maliutin, care avea ca scop pregătirea unui proiect ce viza formarea unui nou sistem de organe atât la nivel de gubernie, cât și la nivel de județe. Ținându-se cont de faptul că până la reformă urmărirea penală era în mâinile poliției, iar abuzurile acesteia erau foarte frecvente şi monstruoase, prima propunere venită din partea comisiei a vizat înlăturarea poliției din faza anchetei penale şi instituirea unui nou organ de urmărire penală [24, p. 130].

În contextul dat, în mai 1860, comisia de lucru a prezentat un proiect de lege referitor la formarea instituției judecătorilor de instrucție (sledstvennâh sudei). Autorul acestui proiect a fost reprezentantul curentului liberal N. I. Stoianovski. După ce proiectul a fost prezentat spre discuție departamentelor specializate din cadrul Senatului, a fost acceptat practic în întregime, unica remarcă viza modificarea denumirii instituției din judecători de instrucție în anchetatori judiciari.

Dacă traducem cuvânt cu cuvânt din limba rusă termenul „sudebnâe sledovateli", rezultă sintagma „anchetatori judiciari", dar după conținut acest concept este mai aproape de „juge d´ instruction" francez, care a şi servit ca model pentru mai multe sisteme de drept, inclusiv pentru sistemul rus, ceea ce în mod direct au recunoscut cei care au elaborat proiectul de lege, folosind în prima variantă chiar termenul de „sledstvennâe sudi" [29, p.149].

În literatura de specialitate din Federația Rusă, a fost exprimată ideea că neajunsurile activității polițienești nu ar fi reprezentat principala cauză a introducerii instituției anchetatorilor judiciari. O cauză relevantă ar fi fost eliberarea poliției de atribuțiile de urmărire penală pentru a putea fi folosită în caz de tulburări țărăneşti în legătură cu preconizata eliberare din şerbie a țăranilor ruşi. Concomitent cu elaborarea principiilor eliberării țăranilor din şerbie, se căutau şi posibilități noi şi mai puternice pentru menținerea ordinii în societate [29, p. 143]. Este o opinie ce poate fi reținută, având în vedere, pe de o parte, multitudinea atribuțiilor poliției imperiale, iar pe de altă parte – situația de criză prin care trecea Imperiul Rus la mijlocul secolului al XIX-lea, situație care a impus țarismului necesitatea realizării unor reforme. În cele din urmă, anchetatorii judiciari (*sudebnâe sledovateli*) – instituție importantă – a fost înființată în Rusia prin Legea din 8 iunie 1860 despre instituirea anchetatorilor judiciari şi a Instrucțiunilor date actele reformei judiciare – Regulamentul privind organizarea instituțiilor judecătorești* şi Regulamentul de procedură penală**.

Reg. inst. jud. a consolidat poziția independentă a anchetatorului judiciar, stabilind numirea lui prin decret țarist și instituind inamovibilitatea ca garanție a independenței. A fost, de asemenea, mărit statutul funcțional al anchetatorului judiciar, fiind acordat acestuia rangul VI (comparativ cu rangul VIII din Legea din 1860), şi anume, rangul de *kolejski sovietnik*.

Faptul că instituția anchetatorilor judiciari a avut ca prototip instituția judecătorilor de instrucție francezi este o dovadă în plus că aceştia aveau funcții judiciare şi aparțineau domeniului puterii judiciare.

Mai târziu, în 1869 General-guvernatorul Basarabiei și Novorosiei s-a adresat cu un demers Ministrului Justiției, prin care solicita permisiunea de a inființa și în Basarabia instituția anchetatorilor judiciari. Se preconiza să fie numiți în fiecare județ câte doi anchetatori judiciari, iar în Chișinău – patru, în total trebuiau

* Regulamentul privind organizarea instituțiilor judecătorești – Reg. inst. jud.

** Regulamentul de procedură penală – Reg. proc. pen.

să activeze în Basarabia 16 anchetatori judiciari. În acelaşi an, demersul a fost acceptat şi în Basarabia au început să activeze anchetatorii judiciari [24, p. 131].

Ei erau în statele Ministerului Justiţiei, formal erau în cadrul Tribunalului şi activau într-un sector (art.79 Reg. inst. jud.), de obicei asimilat judeţului. Anchetatorii judiciari nu se supuneau nici ministerului, nici Tribunalului, ei trebuiau să fie independenţi.

După reanexarea sudului Basarabiei la Imperiul Rus în 1878 prin decretul împăratului din 21 septembrie 1878, a fost prevăzută suplimentarea personalului Tribunalului Chişinău căruia îi reveneau conform competenţei sale şi dosarele din acele teritorii, cu două posturi noi de adjuncţi ai procurorului şi patru posturi noi de judecători de instrucţie [31]. În baza materialelor studiate rezultă că aceste prevederi au fost aduse la îndeplinire, fiindcă în anul 1879 erau deja 22 de anchetatori judiciari, dintre care un anchetator – pe cauze extrem de complicate. Numărul acesta de anchetatori judiciari s-a păstrat până în 1907, când deja în Basarabia activau 29 de anchetatori judiciari, dintre care doi – pe cauze extrem de complicate.

Cercetătorii de până la revoluţie arătau că anchetatorii judiciari aparţineau corpului de judecători şi de aceea se bucurau de garanţiile acestora, în primul rând, independenţa în realizarea acţiunilor procesual-penale [32, p. 461]. Ei efectuau ancheta preliminară, soluţionau problema vinovăţiei şi a trimiterii/netrimiterii dosarului în instanţa de judecată. Similar judecătorilor, anchetatorii judiciari erau imparţiali, nu erau organ de învinuire sau apărare, dar de constatare a adevărului în cauze concrete, urmând să strângă toate dovezile atât cele ce incriminau, cât şi cele ce dezincriminau bănuitul, să colecteze informaţii cu privire la circumstanţe agravante, dar şi atenuante. Ca şi judecătorii, anchetatorii judiciari erau numiţi de Ministrul Justiţiei dintre persoanele ce întruneau condiţiile de studii juridice superioare sau dacă demonstrau în activitatea lor cunoştinţe din domeniul judiciar – şi de vârstă – numai tineri de 25 de ani. Erau necesare şi anumite calităţi profesionale şi umane: caracter puternic, spirit de observaţie, perseverenţă, consecvenţă în gândire şi în acţiuni, buna-credinţă, moralitate.

Astfel, Regulamentele din 1864 consacrau calităţile pe care trebuiau să le posede anchetatorii judiciari pentru a exercita atribuţiile şi trebuiau să conducă la rezultate similare celor formulate pentru judecători: independenţa, imparţialitatea şi inamovibilitatea. Toate aceste exigenţe probează încadrarea lor în corpul judiciar şi demonstrează necesitatea independenţei şi imparţialităţii anchetatorilor judiciari. A. F. Koni menţiona că anchetatorul judiciar era independent, nu era organic legat de poliţie, nu depindea de procuror, el instrumenta cazul acumulând şi apreciind probe atât de incriminare, cât şi de dezvinovăţire a bănuitului [28, p. 111-112].

Competenţa anchetatorilor judiciari era reglementată de art. 288-509 ale Reg. proc. pen.

Autorul A.V. Podolina împarte împuternicirile anchetatorilor judiciari în trei grupuri, în funcţie de gradul de avansare al urmăririi penale:

1. Începutul urmăririi penale – anchetatorul judiciar trebuie să interogheze victima despre circumstanţele faptei prejudiciabile (art.307 Reg. proc. pen.), să înregistreze autodenunţul (art.309 Reg. proc. pen.), să verifice, să completeze sau să anuleze acţiunile întreprinse de poliţie (art.269 Reg. proc. pen.), să comunice procurorului despre absenţa temeiului suficient pentru a desfăşura ancheta (art.309).

2. Desfăşurarea anchetei preliminare – cercetarea la faţa locului, examinarea corporală (art.315-335 Reg. proc. pen.), asistarea la examinarea de către medici (art.336-356 Reg. proc. pen.), acumularea şi păstrarea probelor materiale (art.371-376 Reg. proc. pen.), percheziţionarea şi ridicarea actelor şi documentelor (art.357-370 Reg. proc. pen.), citarea şi aducerea forţată a învinuitului (art.377-397 Reg. proc. pen.), cercetarea la locul faptei prin martori, aşa-numiţii „*okolnâe liudi*" (art.454-466 Reg. proc. pen.), adresarea unor sarcini poliţiei (art.271 Reg. proc. pen.), întocmirea proceselor-verbale ale anchetei preliminare (art.467-475 Reg. proc. pen.).

3. Finalizarea anchetei – la înaintarea învinuirii anchetatorul judiciar este obligat să întrebe învinuitul dacă nu doreşte să adauge ceva (art.476 Reg. proc. pen.), să verifice împrejurările noi pe care le indică învinuitul (art. 477 Reg. proc. pen.), să anunţe participanţii la dosar despre finalizarea anchetei şi trimiterea dosarului procurorului sau adjunctului (art.479 Reg. proc. pen.), sau să ceară Tribunalului, prin intermediul procurorului, permisiunea de încetare a anchetei (art.277 Reg. proc. pen.) [30].

Anexa 1. Acțiunile întreprinse de anchetatorii judiciari în județele basarabene în trimestrul I, an. 1891

Nr. crt	Județul	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Chișinău Sectorul 1	136	4	13	17	16	14	2.800	0	0	31	69
	Sectorul 2	150	113	8	31	22	4	2.200	1	0	29	60
	Sectorul 3	163	110	3	33	16	22	2.850	2	0	22	82
	Sectorul 4	148	118	3	11	20	5	890	0	0	11	88
2	Orhei Sectorul 1	168	125	5	5	3	5	1.500	4	0	9	87
	Sectorul 2	120	15	5	22	39	17	4.998	0	0	30	50
3	Bălți Sectorul 1	187	145	10	26	3	19	7.450	0	0	23	75
	Sectorul 2	182	120	7	40	20	28	12.390	1	0	39	48
4	Soroca Sectorul 1	141	113	12	15	30	35	16.117	0	0	9	60

	Sectorul 2	147	118	5	4	45	39	17.800	1	0	39	62
5	Hotin Sectorul 1	167	113	8	56	33	15	1.383	0	0	14	58
	Sectorul 2	133	12	18	17	18	13	8.488	0	0	16	52
	Sectorul 3	163	118	4	61	12	25	4.005	0	0	26	6
6	Bender Sectorul 1	175	112	4	10	37	16	3.700	0	0	29	73
	Sectorul 2	137	115	5	27	23	22	9.700	3	0	21	59
7	Ismail Sectorul 1	184	117	2	13	83	21	37.291	0	0	31	75
	Sectorul 2	214	183	3	54	34	21	3.905	0	0	36	111
	Sectorul 3	124	96	8	41	11	22	8.870	0	0	5	24
8	Akkerman, Sectorul 1	193	145	5	26	27	19	6.315	1	0	35	53
	Sectorul 2	144	116	6	16	29	22	3.200	0	0	16	60
	Sectorul 3	191	163	1	29	54	9	1.515	0	0	16	84
9	TOTAL	3.367	2.036	135	558	575	393	157.367	13	0	487	1.336

1 – Nr. dosare instrumentate de anchetatorul judiciar;
2 – Nr. dosare trimise judecătorilor de pace;
3 – Nr. dosare trimise în alte instanțe;
4 – Nr. dosare pe care s-a întreprins ca măsură de prevenire și curmare a eschivării de la anchetă – nepărăsirea localității de domiciliu;
5 – Nr. dosare pe care s-a întreprins ca măsură de prevenire și curmare a eschivării de la anchetă – plasarea sub supravegherea poliției;
6 – Nr. dosare pe care s-a întreprins ca măsură de prevenire și curmare a eschivării de la anchetă – cauțiune;
7 – Suma cauțiunii în ruble;
8 – Nr. dosare pe care s-a întreprins ca măsură de prevenire și curmare a eschivării de la anchetă – gaj;
9 – Nr. dosare pe care s-a întreprins ca măsură de prevenire și curmare a eschivării de la anchetă – arest la domiciliu;
10 – Nr. persoane arestate preventiv;
11 – Dosare încetate la demersul anchetatorului.
Sursa: ANRM, F. 39, inv.1, d.6.

Anchetatorii judiciari nu puteau înceta cauza sau scoate persoana de sub urmărire, pentru aceasta era necesar să ceară prin intermediul procurorului acordul Tribunalului, în cazul dezacordului Tribunalului, dosarul trebuia prezentat Curții de Apel, ceea ce demonstrează independența anchetatorului față de procuror și controlul lui din partea instanței de judecată. În spirit liberal, legea prevedea că anchetatorul poate fi de acord cu indicațiile procurorului numai în cazul caracterului avantajant pentru bănuit al indicațiilor procurorului.

Dar treptat acest rol al anchetatorilor a fost diminuat. În primul rând, prin numirea unor anchetatori judiciari interimari, asupra cărora nu se răsfrângea inamovibilitatea, iar în al doilea rând, prin limitarea competenței lor – în 1871 anchetatorii judiciari au fost înlăturați de la anchetarea infracțiunilor contra statului.

Relațiile anchetatorilor cu poliția demonstrau dreptul anchetatorului de a controla și folosi informațiile date de organele de poliție, de a le aprecia, de a interoga martori, bănuiți. Poliția doar în cazuri extreme avea dreptul de a interoga și alcătui procesul-verbal, de exemplu, în cazul în care aceștia erau în situație gravă, existând pericolul decesului până la venirea anchetatorului. În cazul în care apăreau conflicte de competență între anchetatori și între ei și judecătorii de pace, Tribunalul trebuia să intervină. Astfel, în Basarabia în anul 1891 au fost 95 de conflicte de competență în care erau implicați anchetatorii judiciari [23].

Ministerul Justiției a depistat că anchetatorii judiciari de multe ori apelau la organele de poliție, solicitând fotografiile persoanelor reținute în interes de anchetă. Din aceste considerente, Ministerul Justiției aduce la cunoștința Tribunalului și Procurorului Tribunalului că în baza acordului încheiat între Ministerul Justiției și Ministerul de Interne, cel din urmă achită cheltuielile pentru astfel de servicii doar în cazurile când este vorba de persoanele arestate în catorgă și boschetari, iar în cazul persoanelor reținute în interes de anchetă, cheltuielile sunt suportate de către Ministerul Justiției [3, f. 95].

În activitatea lor anchetatorii judiciari utilizau mai multe registre: registrul de intrare a actelor, registrul de birou (*nastolnâi*), registrul de ieșire și registrul de livrare (predare) către alte autorități abilitate să continue soluționarea cauzei. Anchetatorii erau sesizați de: poliție, judecătorii de pace, procurori și adjuncții lor, de victimele infracțiunii sau de reprezentanții legali ai acestora [4, f. 37, 37 v.].

Răspunderea judecătorilor de instrucție era asemănătoare celei a judecătorilor pentru că și garanțiile independenței lor erau la fel. Răspunderea anchetatorilor în caz de ilegalități în exercițiul funcțiunii urma să fie stabilită mai întâi de Tribunal după care, conform art.1080, pct.2 al Reg. proc. pen. al Imperiului Rus, dosarul era transmis pentru soluționare

Senatului Imperiului Rus, în Adunarea Departamentului Întâi şi de Casaţie reunite [4, f. 40 v., 41]. Este şi cazul anchetatorului judiciar Tomaşevschi, sectorul Soroca, care nu numai că nu a gestionat corect informaţiile şi sesizările primite, dar din neglijenţă 25 de dosare au fost pierdute, şi a prezentat unele date false, precum că dosarele erau trimise procurorului sau judecătorului de pace (iar în realitate nu ieşeau din biroul anchetatorului) sau în general în registrul de birou nu era menţionat nimic despre soarta de mai departe a acelor dosare. Tribunalul Chişinău în componenţa a 10 judecători şi a Preşedintelui cu partciparea Procurorului în 1893 a examinat această încălcare şi a trimis materialele Senatului [4, f. 40 v., 41].

La fel, ca şi altor colaboratori ai instanţelor de judecată, anchetatorilor judiciari li s-au aplicat unele facilităţi. Şi anume, în baza circularei Departamentului Căii Ferate din 07 februarie 1892, nr. 1083 şi din 17 aprilie 1892, nr. 3209 care urma să se aplice din 01 octombrie 1894, li s-au stabilit unele înlesniri referitor la călătoriile în transportul feroviar, fiind obligatorie prezentarea legitimaţiei [3, f. 134, 135].

Examinând materialele din arhivă, concluzionăm că nu doar funcţiile de judecător, ci şi alte funcţii auxiliare erau monitorizate atent, ţinute sub control şi se ducea o evidenţă strictă a persoanelor care erau acceptate în aceste funcţii. Activitatea anchetatorilor judiciari era supravegheată îndeaproape, păstrându-se chiar în arhivă unele dosare personale ale anchetatorilor. În cadrul acestor dosare se păstra atât informaţie din timpul activităţii, cât şi de până la numirea în funcţie. De exemplu, putem găsi informaţie referitoare la: nume, prenume, patronimic; funcţia deţinută până la numirea în funcţie de anchetator judiciar; proveniența socială; ce avere deţinea personal sau rudele apropiate, soţia; studiile; a fost implicat în conflicte armate şi cu ce statut; a fost supus aplicării unor sancţiuni, mustrări etc.; a beneficiat de concedii, când şi în ce circumstanţe; statutul social [22, f. 4-13].

Un alt domeniu unde existau unele lacune de aplicare a legislaţiei în practică era etapa când hotărârea judecătorească trebuia să fie executată. Deşi în momentul pregătirii reformei judecătoreşti nu s-a observat de la început necesitatea instituirii funcţiei de executor judecătoresc, fiindcă iniţial se preconiza ca obligaţiile legate de executarea hotărârii să se includă, la fel ca şi atribuţiile anchetatorilor judiciari, în atribuţiile poliţiei. Însă, după o analiză mai amplă a tuturor circumstanţelor în Rusia, a fost organizată instituţia executorilor judiciari.

În cadrul Tribunalelor şi Curţii de Apel, erau numiţi în funcţie executorii judiciari de către preşedintele instanţei, iar în cadrul Senatului – de către oberprocuror, care, la rândul lor, trebuiau să verifice abilităţile profesionale ale candidaţilor. La fel, executorii judiciari trebuiau să deţină viză de domiciliu în acel teritoriu unde doreau să activeze în calitate de executor. Ei se aflau sub conducerea acelor persoane care i-a numit în funcţie. Confirmarea în funcţie nu survine din momentul când încep să-şi execute obligaţiile, ci doar după un an de activitate în domeniu. Erau acceptaţi spre executarea obligaţiilor doar după ce lasău în calitate de gaj 600 de ruble, pentru a acoperi eventualele *prejudicii cauzate prin activitatea lor.*

Executorii judiciari funcţionau pe lângă Congresele judeţene ale judecătoriilor de pace, Tribunale, Curţile de Apel, ei aduceau la îndeplinire deciziile judecătoreşti pe dosarele civile. Executorii judiciari de pe lângă congresele judeţene ale judecătoriilor de pace şi Tribunale comunicau părţilor citaţiile, la cererea părţii interesate executau deciziile judecătoreşti. Executorii judiciari de pe lângă congresele judeţene ale judecătoriilor de pace aveau în plus şi sarcina de a păstra moştenirile şi a transmite destinatarilor de drept a banilor şi a altor bunuri. Instanţele pe lângă care funcţionau executorii judiciari supravegheau legalitatea acţiunilor executorilor, controlau activitatea lor, cereau rapoarte de activitate şi puteau să-i sancţioneze pentru abateri şi abuzuri în serviciu.

Conform art.352², 536 din Reg. inst. jud. din 1883 a fost stabilit că funcţionarilor li se achită deplasările de serviciu, şi anume – câte opt copeici pentru deplasarea la o verstă. În momentul aplicării în practică şefii instanţelor judecătoreşti uneori interpretau subiectiv, ceea ce a dus la apariţia neînţelegerilor. Din acest considerent, Ministerul Justiţiei a venit cu o interpretare oficială prin intermediul unei circulare. Interpretând aceste prevederi, au apărut două neînţelegeri, prima se referea la calcularea sumei de bani, iar a doua – la grupul de colaboratori care cădeau sub incidenţa legii.

Referitor la sumă nu era clar, opt copeici pentru o verstă se achită doar pentru o direcţie sau pentru ambele. Prin intermediul acestui act ministerial s-a explicat că se calculează distanţa în ambele direcţii, altfel s-ar fi stabilit de la început suma de patru copeici pentru fiecare verstă, şi nu 8 copeici.

Cu referire la personalul care cădea sub incidenţa acestor acte, nu era clar dacă este vorba doar despre executorii judiciari sau şi curieri. Comisia Departamentului de Casaţie a Senatului printr-o decizie din 1889 a hotărât ca să li se recunoască şi curierilor dreptul de a primi câte opt copeici pentru fiecare verstă parcursă în ambele direcţii [3, f. 5].

La 18 decembrie 1883, Ministerul Justiţiei a venit cu proiectul nr. 22.228 referitor la achitarea unor premii executorilor judiciari pentru munca sârguincioasă şi îndeplinirea planului de lucru stabilit [25, p.1]. În acelaşi an, s-a dispus suplimentarea numărului de executori judiciari ai Tribunalului Chişinău cu o persoană.

Remunerarea executorilor judiciari depindea de intensitatea acţiunilor lor, ceea ce se vede clar din următoarea Anexă:

Anexa 2. Sumele acumulate de executorii judiciari și de Tribunalul Chișinău în trimestrul I, anul 1891 ca recompensă pentru serviciile executorilor.

Nr. crt	Numele executorului judiciar	Suma colectată (ruble)	Suma depusă la vistierie (ruble)	Suma presupus atribuită executorului (ruble)
1	Iakubovici	221, 21	221,21	325
2	Garbuz	98,70	98,70	280
3	Șostakovski	7,20	7,20	40
4	Kozakevici	86	86	120
5	Pavlovski	115,48	115,48	170
6	Martînovski	121,60	121,60	160
7	Maximov	130,33	130,33	130
8	Lisiţki	99,96	99,96	140
9	Gavdzinski	108,54	108,54	145,60
10	Vișniţki	74,10	74,10	190
11	Timotin	132,87	132,87	230
12	Caraman	109,71	109,71	230
	Total sume colectate	1.306,50	1306,50	2.160,60
	Sumele depuse prin Tribunal	854,10	854,10	
	TOTAL	2.160,60	2.160,60	

Sursa: ANRM, F. 39, inv.1, d.7.

Observăm că datele vizează doar 12 executori judiciari în primul trimestru al anului 1891. În același an, în trimestrul 3 sunt prezentate informații cu privire la acțiunile întreprinse de 11 executori judiciari, din care rezultă că executorii judiciari ai Tribunalului Chișinău desfășurau o activitate intensă, cu diversificarea acțiunilor pe care le aveau potrivit legii.

Este impunătoare activitatea desfășurată de unii executori care reușeau să execute aproape toate titlurile executorii primite pe parcursul unui trimestru. Unele dintre aceste acțiuni cereau o implicare mai modestă a executorilor judiciari, ca spre exemplu, înmânarea citațiilor celor vizați de justiție sau citațiilor transmise de chiar executor, pe când altele solicitau eforturi considerabile, fiind vorba despre acțiuni de amploare cum sunt cele legate de licitațiile publice ale averii mobile și imobile.

Anexa 3. Acțiunile executorilor judiciari de pe lângă Tribunalul Chișinău în trimestrul III, anul 1891

Nr. crt	Numele executorului judiciar	Nr. titluri executorii primite de executor	Din ele – executate	Nr. licitații publice ale averii mobile și imobile	Nr. citații înmânate de executori la porunca organului judecătoresc	Nr. citații înmânate de executori
1	Iakubovici	98	92	69	412	52
2	Garbuz	92	70	59	741	71
3	Kozakevici	95	62	72	401	101
4	Pavlovski	30	19	1	126	38
5	Martînovski	76	48	4	86	94
6	Maximov	45	20	0	43	101
7	Lisiţki	38	16	0	73	98
8	Gavdzinski	65	29	0	155	63
9	Vișniţki	33	13	0	44	31
10	Timotin	123	64	3	31	131
11	Caraman	82	26	2	116	26

Sursa: ANRM, F. 39, inv.1, d.7.

Executorii judiciari în momentul executării unei hotărâri erau obligați să îndeplinească un raport (jurnal) în care indicau care au fost acțiunile înfăptuite, cheltuielile, veniturile și altă informație utilă. La fel, se indica completul de judecată care a judecat acel caz, însăși hotărârea instanței pe acel caz și care a fost

hotărârea luată de executorul judecătoresc pentru a pune în aplicare hotărârea instanței [5, 6, 7, 8].

Executorii judiciari prezentau rapoarte referitor la activitatea lor, care era examinată și verificată de organele superioare [9-21].

În 1875 se modifică reglementările Regulamentului din 1864 (Ucerejdenie sudebnâh ustanovlenii) referitoare la activitatea executorilor judiciari, și anume, art. 316, 319. În urma acestor modificări, executorii judiciari dobândeau dreptul în cazul când persoanele care sunt implicate în executarea hotărârilor refuză, sau opun rezistență, să solicite implicarea poliției care este obligată să intervină. Iar în caz că poliția nu se descurcă, trebuie să fie implicate alte organe militare competente. De fiecare dată când executorii judiciari au apelat la ajutorul poliției în executarea hotărârilor, ei au fost obligați să prezinte procurorului un proces-verbal prin care să anunțe despre acest lucru, chiar dacă poliția a refuzat să se implice [26, p.1].

O altă dilemă în cadrul tălmăcirii legislației ce ține de activitatea executorilor judecătorești a apărut în cazul stabilirii numărului executorilor care trebuie să activeze într-un județ. Ministerul Justiției ținând cont de faptul că această problemă a apărut concomitent în mai multe gubernii, a solicitat Senatului să vină cu un comentariu la aceste reglementări. În urma examinării de către Senat a acestei situații, a fost depistat că problema nu consta în numărul executorilor, ci în modalitatea de calculare a populației. Din aceste considerente, Senatul a hotărât: în primul rând, ca în județele cu populația mai mare de 100.000 mii de locuitori să fie numiți 400 de executori judiciari, iar în județele cu populație mai mică de 100.000 mii de locuitori – 200 de executori judiciari, în al doilea rând, a explicat că la calculul populației se ține cont atât de numărul bărbaților, cât și al femeilor din acel teritoriu, fiindcă anume aceasta era problema că în unele județe președinții de Tribunale luau în calcul doar bărbații [26, p.1].

La 8 iunie 1875, Ministerul Justiției a emis o circulară adresată președinților Congreselor judecătoriilor de pace, care conținea o notă explicativă referitoare la remunerarea executorilor judicari și a poliției în cazurile executării hotărârilor judecătorești penale de încasare a diferitelor tipuri de amenzi, prevăzute de art. 189 Reg. proc. pen. Această întrebare a apărut pe motiv că unii specialiști din domeniu nu făceau distincție între executarea hotărârilor în baza cărora persoana trebuia să achite o amendă în favoarea statului stabilită de legislația penală sau despăgubiri în favoarea unei persoane fizice.

Ținându-se cont de cele expuse, Ministerul Justiției a emis la 08 iunie 1875 circulara nr. 8788, prin care a explicat că anume în cazurile când executorii judiciari execută hotărârea pe o cauză civilă, conform căreia pârâtul trebuia să achite diferite despăgubiri în favoarea reclamantului, atunci executorii judiciari erau în drept să solicite de la pârât și achitarea despăgubirilor pentru acțiunile întreprinse întru executarea hotărârii (art. 958 Reg. proc. civ.). Aceste reglementări nu puteau fi aplicate în cazul executării sentințelor sau deciziilor penale. Din aceste considerente, s-a propus ca executorilor judiciari să li se încredințeze executarea unor astfel de decizii doar atunci când ei aveau de executat și alte hotărâri civile anume în aceeași localitate. S-a luat o astfel de hotărâre ținându-se cont și de faptul că executorii judiciari nu aveau dreptul să se folosească de caii publici ai organelor de conducere. La fel li s-a propus președinților Congreselor judecătoriilor de pace ca acest tip de decizii să fie transmis administrației de voloste, care deținea și resurse, și persoane care ar fi putut să le execute [27, p.1].

Deși de la început problema exista doar în cazul executării sentințelor penale, mai târziu a apărut problema și în cazul executării hotărârilor civile, și anume, atunci când era vorba despre executarea unei hotărâri conform căreia suma necesară de a fi încasată se dovedea a fi mult mai mică decât cheltuielile suportate de către executorul judecătoresc. Astfel de situații apăreau mai ales când era vorba de executarea hotărârilor date întru soluționarea cauzelor dintre țărani. După examinarea acestei situații, Ministerul a luat o decizie similară ca și în cazul sentințelor penale. S-a propus ca executarea acestor hotărâri să treacă din cadrul atribuțiilor executorilor judiciari spre executare organelor administrative de voloste și sătești [27, p.1].

Referințe:

1. *ANRM*, F. 39, inv. 1, d. 6.
2. *Ibidem*, d. 7.
3. *Ibidem*, d. 17.
4. *Ibidem*, d. 20.
5. *Ibidem*, inv. 2, d. 449.
6. *Ibidem*, d. 450.
7. *Ibidem*, d. 451.
8. *Ibidem*, d. 452.
9. *Ibidem*, inv. 3, d. 443.
10. *Ibidem*, d. 544.
11. *Ibidem*, d. 545.
12. *Ibidem*, d. 546.
13. *Ibidem*, d. 547.
14. *Ibidem*, d. 548.
15. *Ibidem*, d. 549.
16. *Ibidem*, d. 550.
17. *Ibidem*, d. 551.
18. *Ibidem*, d. 552.
19. *Ibidem*, d. 553.
20. *Ibidem*, d. 554.
21. *Ibidem*, d. 555.
22. *Ibidem*, inv. 14, d. 1.
23. *Ibidem*, F. 8, inv. 1, d. 4.
24. Будак И. Г. *Буржуазные реформы 60-70-х годов XIX века в Бессарабии*. Кишинев: Картеа Молдовеняскэ, 1961. 219 с.
25. *Бессарабские губернские ведомости*. № 6, 23 января 1874.
26. *Ibidem*, № 45, 07 юния 1875.
27. *Ibidem,* № 55, 12 юлия 1875.
28. Кони А. Ф. Судебные следователи. В: *Собрание сочинений*. Т. 1. Москва, 1966. 567 с.
29. Мамонтов А.Г. Россия 1860: учреждение судебных следователей. В: *Государство и право*, 1996, № 3, с. 142-150.
30. Подолина А.В. *Институт судебных следователей в дореволюционной России* //http://conf.omui.ru/content/institut-sudebnyh-sledovateley-v-dorevolyucionnoy-rossii (vizitat la 10.01 14).
31. *Полное собрание законов Российской империи*, № 59254.
32. Фойницкий И.Я. *Курс уголовного судопроизводства*. Т.1. Под ред. А. В. Смирнова. Санкт-Петербург: Альфа, 1996. 607 с.